

Közzététel: 2019. május 7.

A tanulmány címe:

Habitus-metria: a hazai gazdaságtudományi habilitációs eljárások áttekintése nemzetközi összehasonlításban

Szerzők:

Dobos Imre, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanára

E-mail: dobos@kgt.bme.hu

Michalkó Gábor, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára,

E-mail: gabor.michalko@uni-corvinus.hu

az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézetének kutatócsoport-vezetője

E-mail: michalko.gabor@csfk.mta.hu

Nováky Erzsébet, a Budapesti Corvinus Egyetem professor emeritája

E-mail: erzsebet.novaky@uni-corvinus.hu

DOI: 10.20311/stat2019.5.hu0439

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Statisztikai Szemle c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, hasznoszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„*Forrás: Statisztikai Szemle c. folyóirat 97. évfolyam 5. számában megjelent, Dobos Imre, Michalkó Gábor, Nováky Erzsébet által írt, 'Habitus-metria: a hazai gazdaságtudományi habilitációs eljárások áttekintése nemzetközi összehasonlításban' című tanulmány (link csatolása)*”

7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Habitus-metria: a hazai gazdaságtudományi habilitációs eljárások áttekintése nemzetközi összehasonlításban

Dobos Imre,

a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanára

E-mail: dobos@kgt.bme.hu

Michalkó Gábor,

a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára,

E-mail: gabor.michalko@uni-corvinus.hu

az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézetének kutatócsoport-vezetője

E-mail: michalko.gabor@csfk.mta.hu

Nováky Erzsébet,

a Budapesti Corvinus Egyetem professor emeritája

E-mail: erzsebet.novaky@uni-corvinus.hu

A társadalomtudományi felsőoktatás, illetve azon belül a gazdálkodás- és szervezéstudományok, a gazdaságinformatika, továbbá a közgazdaság-tudományok területén is észlelhető a 40-es éveibe lépő kutatói, oktatói generáció erőteljes habilitálási igénye. A jövő professzorai sorra jelentkeznek a doktori iskolákban a habilitációs eljárásuk lebonyolítása céljából. Azonban annak explicit feltételei, különösen a minimálisan elvárható publikációs és hivatkozási kritériumok, eddig csak kevés doktori iskolában fogalmazódtak meg. A vitaindító dolgozat célja a magyarországi doktori képzést folytató egyetemek habilitációs szabályozásának áttekintése a publikációs követelmények szempontjából és az eredmények nemzetközi környezetbe helyezése. A feltárt ismeretek birtokában megindulhat a gazdaságtudományok területén benyújtott habilitációs pályázatok nemzetközi mércével is versenyképes, közel egységes értékelési módszertanra épülő bírálatának kidolgozása.

TÁRGYSZÓ:
Tudománymetria.
Leíró statisztika.
Habilitáció.

DOI: [10.20311/stat2019.5.hu0439](https://doi.org/10.20311/stat2019.5.hu0439)

A doktori képzést folytató, tehát habilitációs eljárás lebonyolítására feljogosított magyarországi egyetemek nemzetközi versenyképességének egyik pillérét a professzori kar kvalitásai képezik. Professzorok nélkül nem létezik egyetem, a professzorra válás legfontosabb állomása a habilitáció. A csupán a habilitációs oklevelük birtokában professzori ambíciókat dédelgetők, valamint az őket ezen reménnyel kecsegtetők azonban a magyar felsőoktatás nemzetközi versenyképességét teszik kockára, amikor az egyetemi tanárrá váláshoz szükséges kritériumokat alig vagy egyáltalán nem teljesítve nyújtják be pályázatukat, illetve fogadják el azt. Ezzel egyes, munkáltatói jogkörrel rendelkező vezetők a hazai felsőoktatás hosszú távú érdekeit áldozzák fel a közelebbi, provinciális céljaik oltárán. A magyarországi felsőoktatási intézmények többsége, miközben a legkülönbözőbb metodikákon nyugvó mutatók alapján összeállított nemzetközi rangsorokban (*Daraio–Bonaccorsi–Simar* [2015], *Olcay–Bulu* [2017]) – a PhD-fokozatszerzéstől az adjunktusi és a docensi kinevezéseken át egészen a habilitációs eljárásokig – rendre elmarad saját, nem reális várakozásaitól, alig veszi figyelembe, hogy a nemzetközi környezetben elsősorban a publikációs teljesítmények képezik az előrelépéshez szükséges értékelési eljárás alapját. Ebben a folyamatban a gazdaságtudományi képzést folytató intézmények különösen érintettek, mivel a legtehetségebb hallgatóik megtartásáért, a tudományos utánpótlás-nevelésbe való becsatornázásuk sikeréért a munkaerőpiaci szereplőkkel kell megküzdeniük, és e verseny feltételrendszere nem a doktori iskoláknak kedvez. Ezt még az is tetézi, hogy a gazdaságtudományi felsőoktatásba egy-két évtizedes gyakorlati tapasztalattal (vissza)kerülők tudományos pályáján a 10-20 évnyi kiesés gyakran csak a karrierlépcsők közötti fokok tompításával, történetesen a habilitációs követelményeknek (és azzal összefüggésben a professzori kinevezéseknek) – a nemzetközi versenytársak gyakorlatától eltérő – „empatikus” kezelésével hidalható át.

A habilitációt Magyarországon legkorábban a doktori cselekmény sikeres lezárása után 5 évvel lehet elkezdni. Az eljárást a felsőoktatási törvény,¹ valamint a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet szabályozza. A dolgozatunkban ezért az általános előírásokkal nem foglalkozunk, csak a vizsgálatba bevont felsőoktatási intézmények speciális eljárásaira térünk ki. A habilitációra (a habilitált doktor cím elnyerésére) pályázót három nagyobb kritériumrendszer alapján minősítik: felsőoktatási, publikációs és szakmai-közéleti tevékenység.

¹ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.

Vitaindító dolgozatunk célja, hogy röviden bemutassa és összehasonlítsa az ország 11, habilitációs joggal rendelkező, állami fenntartású² intézménye jelenleg használatos habilitációs szabályzatának a publikációs követelményrendszerét. Az összevetéssel arra kívánunk rávilágítani, hogy az egyetemi autonómia csorbításának elkerülését szem előtt tartva, meghatározhatók-e olyan közös normák, metrikus eljárások, amelyek iránymutatásul szolgálhatnak a habilitációs pályázatok nemzetközi mércével is kompatibilis elbírálásának folyamatában. Példaként 3 ország – Franciaország, Németország és Oroszország – habilitációs gyakorlatát ismertetjük röviden, hogy képet alkothassunk a magyar gyakorlat nemzetközi standardoktól való eltéréséről. Előjáróban meg kell, hogy jegyezzük, a francia és a német rendszer nagyobb szabadságot ad az egyes intézményeknek a bírálati folyamatban, míg az orosz központilag vezérelt. Nem tekinthetünk el azon tényről sem, hogy a habilitáció intézménye az angolszász és a skandináv országokban, valamint Hollandiában szinte teljesen ismeretlen, a doktori fokozat megszerzése utáni szakmai előmenetelt döntően a publikációk száma és minősége befolyásolja.

A jelen dolgozat első fejezetében az ODT (Országos Doktori Tanács) honlapján³ szabadon elérhető gazdaságtudományi⁴ (közgazdaság-tudományi, gazdálkodás- és szervezéstudományi) habilitációk statisztikáit elemezzük a 2008 és 2017 közötti időszakban. A következő fejezetben a habilitációs joggal rendelkező 11 állami fenntartású egyetem habilitációs szabályzatát tekintjük át, és arra keresünk választ, hogy azok milyen típusú publikációs követelményrendszert támasztanak a habilitálni kívánókkal szemben. A harmadik fejezetben nemzetközi kitekintéssel Franciaország, Németország és Oroszország habilitációs gyakorlatát ismertetjük, különös tekintettel a publikációs követelményekre. Végül – a felvetett probléma mielőbbi megoldása érdekében – dilemmákat és ajánlásokat fogalmazunk meg a professzorvá válás folyamatába illeszkedő habilitációs eljárás publikációs követelményeinek mérésére, a gazdaságtudományi felsőoktatás nemzetközi versenyképességének javítása érdekében.

1. A magyarországi habilitációs eljárások statisztikai értékelése

Magyarország állami fenntartású egyetemei az ODT honlapja alapján 2008 és 2017 között a gazdaságtudományok (közgazdaság-, gazdálkodás- és szervezéstudományok)

² A Közép-európai Egyetem Közgazdaságtudományi és az Andrassy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskolája (melyek többek között a közgazdaság-tudományok tudományágat is képviselik) alapítványi jogállásuk miatt nem kerültek be az adatbázisba.

³ <https://doktori.hu/index.php?menuid=127&lang=HU>

⁴ Mivel a gazdaságtudomány a regionális tudományok egyik igen fontos pillérét képezi, az MTA tudományági nomenklatúrája szerint a regionális tudományok (09 07) önálló, a gazdaságtudománytól (09 02) elkülönített tudományágat testesít meg, így az egyetlen, tisztán regionális tudományokat képviselő doktori iskola (Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola, Szent István Egyetem) nem került be a mintába.

területén 250 főnek adományoztak habilitált doktor címet. (Az intézmények és a tudományágak közötti megoszlást az 1. táblázat mutatja.) A Debreceni Egyetemen (24,8%), a Soproni Egyetemen (19,2%) és a Budapesti Corvinus Egyetemen (17,2%) együttvéve az oktatók és a kutatók közel 2/3-a habilitált, amelyből a témánk szempontjából az következik, hogy e 3 intézmény habilitációs eljárásrendje jelentős befolyással van a sokaság habitusának minőségére. Az 1. táblázattal kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a közgazdaság-, valamint a gazdálkodás- és szervezéstudományok közötti megkülönböztetés nem egyértelmű. Például a Szegedi Tudományegyetemen kizárólag közgazdaság-tudományi habilitációk születtek, jóllehet a habilitációs értekezések témája sokkal inkább a gazdálkodás- és szervezéstudományokhoz kötődik.

1. táblázat

A gazdaságtudományok területén habilitáltak megoszlása az egyetemek között, tudományágak szerint, 2008–2017

Intézmény	Közgazdaság-tudományok		Gazdálkodás- és szervezéstudományok		Összes habilitált	
	fő	%	fő	%	fő	%
BCE (Budapesti Corvinus Egyetem)	14	37,9	29	13,6	43	17,2
BME (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem)	0	0	2	0,9	2	0,8
DE (Debreceni Egyetem)	8	21,6	54	25,4	62	24,8
KE (Kaposvári Egyetem)	0	0	23	10,8	23	9,2
ME (Miskolci Egyetem)	0	0	10	4,7	10	4,0
PE (Pannon Egyetem)	0	0	6	2,8	6	2,4
PTE (Pécsi Tudományegyetem)	1	2,7	23	10,8	24	9,6
SOE (Soproni Egyetem)	4	10,8	44	20,7	48	19,2
SzE (Széchenyi István Egyetem)	0	0	4	1,9	4	1,6
SzTE (Szegedi Tudományegyetem)	10	27,0	0	0	10	4,0
SzIE (Szent István Egyetem)	0	0	18	8,4	18	7,2
<i>Összes</i>	37	14,8*	213	85,2*	250	100,0

Megjegyzés. A csillaggal jelölt adatok a gazdaságtudományok területén habilitáltak tudományok szerinti megoszlását mutatják.

Forrás: Az ODT honlapja alapján saját szerkesztés.

Az 1. táblázat arra a tényre is rávilágít, hogy a habilitációk hetede született csak a közgazdaság-tudományok területén, ami azzal áll összefüggésben, hogy a gazdálkodás- és szervezéstudományokban a nagyobb hallgatói létszám miatt több habilitált vezető oktatóra volt és van szükség.

2. táblázat

A gazdaságtudományok területén habilitáltak számának megoszlása időben az egyetemek között

Intézmény	Év										Összes habilitált	
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	fő	%
BCE	1	5	0	2	1	7	3	11	4	9	43	17,2
BME	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0,8
DE	11	12	4	3	3	4	5	7	7	6	62	24,8
KE	0	0	0	0	2	3	2	2	8	6	23	9,2
ME	3	0	0	1	2	2	1	0	0	1	10	4
PE	0	1	1	2	1	1	0	0	0	0	6	2,4
PTE	2	1	1	5	0	0	3	7	4	1	24	9,6
SOE	4	2	1	6	5	4	11	8	4	3	48	19,2
SzE	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	4	1,6
SzTE	0	0	1	0	0	1	0	1	3	4	10	4
SzIE	2	2	3	3	2	0	1	1	2	2	18	7,2
Összes (fő)	25	24	11	22	17	24	26	37	32	32	250	100,0
(%)	10,0	9,6	4,4	8,8	6,8	9,6	10,4	14,8	12,8	12,8	100,0	

Megjegyzés. Az intézmények rövidítéséért lásd az 1. táblázatot. A vastagon szedett adatok a szövegben leírtak átláthatóságát segítik.

Forrás: Az ODT honlapja alapján saját szerkesztés.

A 2. táblázat szerint az egyetemek többségénél a sikeres habilitációk számának időbeli alakulása viszonylag egyenletes volt. Megfigyelhető ugyanakkor az is, hogy a Debreceni Egyetem „erősen kezdett”, a Budapesti Corvinus Egyetemen 2015-ben gyorsult fel a habilitáció, a Kaposvári Egyetem 2016-ban érte el a csúcst, a Soproni Egyetem pedig a vizsgált időszak közepén bocsátott ki aránylag magas számban habilitált doktor címet. Az adatok elemzésekor ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a habilitáltak számának időbeli megoszlását egyrészt szubjektív tényezők (például a jelöltek pályázati hajlandósága), másrészt az intézményvezetőkre nehezedő humánerőforrás-fejlesztési nyomás is befolyásolhatja. Az egyetemek között viszonylag nagy a szóródás. A Debreceni Egyetem 62 fővel a legtöbb, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem pedig 2 fővel a legkevesebb habilitáltat kibocsátó intézmény, előbbi mutató az egyetem nagyságával, utóbbi az MTA doktora címhez rendelt elvárások legalább 50 százalékos teljesítésének követelményével áll összefüggésben. Mindent összevetve, a habilitációk száma 2015 és 2017 között érzékelhetően megnövekedett, időbeli megoszlásukat tekintve éves arányuk markánsan 10 százalék fölé emelkedett. E tekintetben a mélypont 2010-ben

volt, amikor mindössze 11 fő, az általunk vizsgált időszak összes habilitáltjának 4,4 százaléka kapott ilyen címet.

2. Publikációs elvárások a magyar egyetemek habilitációs szabályzataiban

Az egyetemek habilitációs szabályzataiban megjelenő publikációs elvárások ismertetése – az előzőkhöz hasonlóan – az intézmények nevének ábécérendjében történik, ugyanis a sorrendiséggel semmilyen értékítéletet nem kívántunk kifejezni. A fejezet második részében a 11 publikációs minősítési rendszert fogjuk csoportokba rendezni aszerint, hogy milyen módszerrel történik a publikációk értékelése a habilitációban.

2.1. Publikációs követelmények a szabályzatokban és mellékleteikben

A *Budapesti Corvinus Egyetem* érvényben levő habilitációs szabályzata nem tartalmaz publikációs minimumkövetelményeket, ezért az egyetem Gazdálkodástani Doktori Iskolája által 2015. szeptember 28-án elfogadott habilitációs minimumkövetelmény-rendszer (*BCE* [2015]) publikációs részét mutatjuk be. Ez a követelmény-rendszer a minimális elvárásokat fogalmazza meg, de a nemzetközi folyóiratok minőségével és a nemzetközi hivatkozások összetételével kapcsolatban nem határoz meg kikötéseket. Előremutató, hogy az MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára) adatbázisát a minőségellenőrzés alapjává teszi.

Jelen cikk szerzői (*Dobos–Michalkó–Nováky* [2016], [2017]) korábban több fórumon is közreadták azt a publikációs követelményrendszert, amit a Budapesti Corvinus Egyetem Doktori Tanácsának felkérésére, másfél éves kutatómunka alapján állítottak össze, a vizsgálati eredményekre épülő szabályozás azonban eddig nem lépett hatályba.

A *Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem* publikációs követelmény-rendszere (*BME* [2015]) szerint a jelöltnek legalább 1, a Web of Science-adatbázisban megjelent folyóiratcikke kell, hogy legyen, és ugyanebben az adatbázisban legalább 2 hivatkozást is fel kell mutatnia. Egy másik elvárás, hogy teljesítse az MTA doktora cím eléréséhez szükséges, az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya (a továbbiakban MTA IX. osztály) által meghatározott pontszám legalább 50 százalékát, valamint a tudományág szerint illetékes doktori iskola fokozatszerzéshez kapcsolódó publikációs minimumkövetelményének az ötszörösét. Ezek az elvárások megmagyarázzák, hogy az elmúlt 10 évben miért csak 2 habilitáció született a BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán. (Lásd a 2. táblázatot.)

A *Debreceni Egyetemen* a Társadalomtudományi Habilitációs Bizottság szabályzatával kiegészített egyetemi habilitációs szabályzat (*DE* [2008]) részletezi, hogy a habilitációs kérelemben milyen publikációs teljesítmények felsorolását kéri a jelölttől:

- tudományos könyvek száma,
- tudományos közlemények száma felosztva impaktfaktoros és nem impaktfaktoros közleményekre,
- nemzetközi konferencia-előadások száma,
- hazai konferencia-előadások száma, valamint
- recenziók száma.

Megállapítható, hogy ebben az elvárásrendszerben nincsenek megfogalmazva minimumkövetelmények, de a jelöltnek számot kell adnia a publikációs teljesítményéről és a tudományos közleményeire való hivatkozásokról.

A *Kaposvári Egyetem* habilitációs szabályzata (*KE* [2013]) egy komplex méréshez köti, hogy a habilitálni kívánó érett-e a cselekmény elindítására. E helyen csak a tudományos teljesítmény mérésében figyelembe vett kritériumokat vesszük lajstromba.

Kaposváron a tudományos teljesítménybe nemcsak a tudományos munkákat, de a tudományszervezést, a tudományos utánpótlás nevelését és a jelölt projektvonzó képességét is beszámítják. A főbb szempontcsoportok a következők:

- tudományos utánpótlás nevelése (részvétel doktorképzésben),
- nyilvános szakpublikációs tevékenység (ISBN számmal rendelkező könyv vagy könyvfejezet),
- tudományos publikációs tevékenység (tudományos cikk, hazai/nemzetközi konferenciakiadványban megjelent cikk, nemzetközi konferencián meghívott előadó stb.), valamint
- szakmáknént nevesített tudományos teljesítményparaméterek (például külföldi és hazai kutatási pályázati eredményesség, intézményen kívüli szakmai együttműködések eredményei).

Meg kell jegyezni, hogy a követelményrendszer egyaránt épít az MTMT adatbázisára és az MTA IX. osztály folyóiratlistájára. A Kaposvári Egyetem habilitációs pályázati pontszámítása az oktatói és a kutatói státusban levő jelöltek között éles különbséget tesz, amit azzal tesz explicitté, hogy az utóbbiaknak magasabb, maximumhoz közeli pontszámot kell elérniük.

A *Miskolci Egyetem* habilitációs szabályzatában (*ME* [2013]) nem szerepel szám-szerű elvárás vagy minimumfeltétel, de a jelöltnek fel kell tüntetnie az MTMT adatbázisában saját publikációs és a kapott hivatkozások adatait.

A *Pannon Egyetem* a habilitálni szándékozó személyektől közel akadémiai nagydoktori követelményeket vár el (*PE* [2017]). A jelölt habilitációra érettségét a Ka-

posvári Egyetem követelményrendszeréhez hasonló számítási módszerrel határozzák meg a következők alapján:

- konferencia-előadások és poszterkivonatok,
- közlemények,
- tankönyv, egyetemi jegyzet,
- szakkönyv vagy szakkönyv fejezete és
- tudományos közleményekre hivatkozás.

A Pannon Egyetemen is külön értékeli az oktatói és a kutatói státusú jelölteket, nyilván azzal a megfontolással, hogy az oktatásra történő felkészülés időt vesz el a kutatástól.

A *Pécsi Tudományegyetem* habilitációs szabályzata (PTE [2011]) szinte teljes egészében az MTA IX. osztály Gazdaságtudományi Minősítő Bizottságának pontszámítását veszi figyelembe. Ezzel a számítással a PTE Közgazdaságtudományi Kara az MTA doktora cím megszerzéséhez közeli teljesítménnyel engedi habilitálni a jelölteket. Két kategóriában szerezhető pontok: folyóiratcikkek és monográfiák, szak- és tankönyvek. A habilitáció elkezdéséhez mindkettőben el kell érni egy minimális pontszámot. A jelölttel szemben még az is elvárt, hogy az MTA IX. osztály nemzetközi folyóiratlistájában⁵ szereplő folyóirat(ok)ban publikáljon.

A *Soproni Egyetem* egy, elsősorban a Pannon Egyetem, másodsorban a Kaposvári Egyetem értékelési rendszeréhez hasonló rendszert vezetett be (SOE [2018]). Pontszámítási módszere a Pannon Egyetemnél közölt öt nagy kritériumcsoportot veszi figyelembe.

Ebben az esetben is az összesített pontszámnak el kell érnie egy alsó határt, de az egyes csoportokon belül nincs kötelezően elérendő minimális pontszám (így például a szigorúan vett folyóiratcikkek esetén sem), tehát a publikációs teljesítmény szükség esetén egyéb (például szerkesztői és pályázati, konferenciaszervezői, tudományos bírálói stb.) tevékenységgel kompenzálható.

A *Széchenyi István Egyetem* habilitációs szabályzata (SzE [2013]) nem fogalmaz meg publikációs elvárást a habilitálni kívánókkal szemben, de a tudományos teljesítményüket az MTMT adatbázisa alapján bírálja el. Ez vonatkozik a jelöltek elismert folyóiratokban megjelent cikkeire és az azokban megjelenő hivatkozásokra is.

A *Szegedi Tudományegyetem* (SzTE [2019]) habilitációs szabályzata két részből tevődik össze. Az általános rész az összes tudományterületre kiterjed, míg a szabályzat egyik melléklete az egyes részterületek speciális elvárásait részletezi. Újra kiemeljük, a Szegedi Tudományegyetem közgazdaság-tudományi besorolás alatt gazdálkodás- és szervezéstudományi területekhez tartozó habilitációs címeket is adomá-

⁵ https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/IX.%20osztaly/IX.O_folyoiratlistak_2017-OKT_AJBPTB2018.xlsx

nyoz. A benyújtott habilitációs kérelemnek kötelezően, tudományterülettől függetlenül a következő tudományos indikátorokat kell tartalmaznia:

A jelölt

- fő tudományos érdeklődési köre, fokozata, értekezéseinek címe, időpontja,
- által az utolsó 10 évben önállóan kapott tudományos (OTKA- [Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok], ETT- [Európai Területi Társulás], OMFB- [Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság], alapítványi, külföldi kutatási, egyéb pályázati) támogatások,
- dokumentálható nemzetközi kapcsolatait, ezek tartalma, eredményei,
- tudományos közleményeinek száma,
- tudományos közleményeinek minősítése a folyóirat (publikáció évében érvényes) impaktfaktora alapján,
- tudományos közleményeinek idézettsége tételes bibliográfiai felsorolásban (önidézetek nélkül),
- új tudományos eredményei, módszerei, műtéti eljárásai, szabadalmi,
- tudományos közéleti tevékenysége (hazai és nemzetközi szervezeti tagság, tisztség, szerkesztőbizottsági tagság, lektorálás szakfolyóiratok számára, szakreferensi tevékenység).

A Szegedi Tudományegyetemen emellett közgazdaság-tudomány területen a következő publikációs követelményrendszernek is meg kell felelni.

- A jelöltnek bizonyítania kell szakmai és tudományos felkészültségét pályázati anyagában a következők ellenőrizhető közlésével:
 - legalább 1 önálló könyvet (jegyzetet, tankönyvet, szakkönyvet) írt, vagy legalább 3-nak a kidolgozásában szerzőként, önálló fejezet(ek) írásával részt vett,
 - legalább 10, saját tudományos eredmény(ek)e)t közlő tanulmánya jelent meg rangos nemzetközi, lektorált, a szakterületen mértékadóként elismert – az MTA Gazdaságtudományi Minősítő Bizottsága által alkalmazott besorolás szerinti külföldi, illetve hazai A-B-C-D kategóriás – szakfolyóirat(ok)ban,
 - a Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskolájának PhD-fokozatszerzéshez szükséges kritériumai alapján megjelent publikációinak összes pontszáma legalább 120.
- A jelölt publikációira vonatkozó független hivatkozások száma legalább 20, melyet az MTMT adatbázisa alapján kell vizsgálni.

- Emellett a jelölt
 - részt vesz a hazai és a nemzetközi tudományos közéletben, szakmai és tudományos szervezetek munkájában, konferenciákon rendszeresen előad,
 - rendszeres oktatási tevékenységet folytat,
 - részt vesz a fiatalok tehetséggondozásában.

Ez azt jelenti, hogy a publikációs minimumkövetelményeket az egyetem egyrészt az MTMT-be feltöltött adatokra, másrészt, ezzel összefüggésben, az MTA IX. osztály minősítő bizottságainak listáira alapozza.

A *Szent István Egyetemen* – az általános rendelkezéseken túlmenően – az kérelmezheti a habilitációs eljárás megindítását, akinek a tudományos teljesítménye eléri az adott diszciplína tudományágához tartozó illetékes akadémiai osztály által az MTA doktora cím odaítéléséhez előírt tudományometriai minimumkövetelmények 50 százalékát (*SzIE* [2016]). Vagyis, ebben az esetben is az MTA IX. osztály pontszámítási eljárását kell alkalmazni. Egyéb minimumkövetelményt az egyetem habilitációs szabályzata nem fogalmaz meg.

A fejezet összegzéseként megállapítható, a vizsgált egyetemek habilitációs szabályzatai egységesen elvárják a jelölttől, hogy bemutassa tudományometriai adatait (folyóiratcikkeinek és a kapott hivatkozásainak a számát és minőségét), amelyek igazolására az MTMT adatbázisát fogadják el. Az egyetemek között eltérés van abban a tekintetben, hogy meghatároznak-e számszerű minimumkövetelményeket, vagy sem, illetve, hogy e feltételek mellett mekkora szerepet szánunk egyéb, elsősorban kutatási pályázati eredményességre utaló teljesítményparamétereknek. Egyes intézmények az elérendő pontszámok tekintetében éles különbséget tesznek az oktatói és a kutatói státusú jelöltek között. Az egyetemek többsége ugyanakkor a habilitálni kívánók publikációs teljesítményét annyiban az MTA IX. osztály nagydoktori habituszvizsgálatához köti, hogy méri, a jelölt mennyiben tudná teljesíteni az MTA doktora cím eléréséhez előírt követelményrendszert.

Miközben üdvözlendő, hogy a tudományometriai adatok forrása az MTMT, nem szabad megfélekedni arról, hogy a rendszer jelenlegi formájában számos problémával küszködik (amire *Szentes Tamás* [2018] is rámutatott a *Statisztikai Szemle* 2018. februári számában megjelent műhelytanulmányában). E problémák kiküszöbölése segíthet a teljesítménymérés pontosságának növelésében (*Dobos–Michalkó–Nováky* [2018]).

2.2. A publikációs követelmények meghatározásának struktúrái

Annak eldöntése, hogy egy habilitálni kívánó publikációs teljesítménye megfelel-e az elvárásoknak, döntésméleti szempontból egy többkritériumú döntési modell alkalmazását jelenti. A teljesítményeket mutatókkal, indikátorokkal írhatjuk le. Tété-

lezzük fel, hogy n darab kritériumunk van, amelyek alapján a jelölt teljesítményét egy n -dimenziós vektorral, \mathbf{x} -szel jellemezhetjük.

Döntésméleti szempontból úgy merül fel a kérdés, hogy milyen operációval tudjuk eldönteni, valaki érett-e, vagy sem a habilitált doktor címre. Erre három választ adhatunk:

1. Az előbb említett \mathbf{x} vektort önmagában értékeljük.

2. Minden szempontra, amit mérni akarunk, egy szintet adunk meg, amit kielégítettségi szintnek nevezünk, és \mathbf{x}_0 -val jelölünk. Ez azt jelenti, hogy egy jelölt \mathbf{x} teljesítménye mellett akkor kezdheti el a habilitációs folyamatot, ha a kielégítettségi szintet minden indikátor szerint – de legalább néhányra – teljesíti, azaz $\mathbf{x} \geq \mathbf{x}_0$.

3. A figyelembe vett teljesítménymutatókra megadunk egy-egy súlyt, amiből súlyvektort képezünk, és annak segítségével egy számot rendelünk a teljesítményhez, majd azt a számegyenesen vett küszöbértékhez viszonyítjuk. Legyen a súlyvektor \mathbf{w} . Ekkor egy függvényt kell konstruálnunk, amellyel az \mathbf{x} teljesítménymutatóhoz a \mathbf{w} súlyvektor ismeretében egy számot rendelhetünk, vagyis az $f(\cdot)$ függvény ismeretében egy y valós számot kapunk: $y = f(\mathbf{x}, \mathbf{w})$. Esetünkben az egyszerűsége miatt az $f(\cdot)$ függvény lineáris, azaz $y = \mathbf{w}'\mathbf{x}$, ami másként $y = \sum_{i=1}^n \mathbf{w}_i \cdot \mathbf{x}_i$.

A hazai egyetemek habilitációs szabályzatait annak figyelembevételével, hogy a három eljárás közül milyen módon döntenek el a jelölt habilitációra érettségét, a következők szerint csoportosíthatjuk:

- első csoport: Debreceni Egyetem, Miskolci Egyetem és Széchenyi István Egyetem;
- második csoport: Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pécsi Tudományegyetem és Szegedi Tudományegyetem;
- harmadik csoport: Kaposvári Egyetem, Pannon Egyetem, Soproni Egyetem és Szent István Egyetem.

3. Nemzetközi habilitációs rendszerek

Ebben a fejezetben a francia, a német és az orosz habilitációs rendszert ismertetjük, amellyel a magyar gyakorlat nemzetközi kontextusba helyezése a célunk. Előze-

tesen leszögezzük, hogy mindhárom országban a habilitálni kívánók tudományos teljesítményét elsősorban folyóiratlisták alapján értékelik. A magyar gyakorlathoz hasonló, habilitációs szabályzatokban rögzített kritériumokat csak kismértékben vesznek figyelembe, és nem várják el a jelöltektől, hogy írásaikat a saját tudományos akadémiájuk folyóiratlistáján szereplő folyóiratokban adják közre.

3.1. A francia habilitációs rendszer

A francia tudományos rendszer – a német és az orosz tudományos minősítőrendszerhez hasonlóan – két szintből áll. A doktori fokozat odaítélése után az ún. HDR- (Habilitation à diriger des recherches – kutatások vezetésére alkalmasság) fokozat szerezhető meg. A HDR-rel, melyet csak egyetemek ítéhetnek oda, a habilitáltak jogot szereznek a doktorjelöltek vezetésére, azaz így lehetnek témavezetők.

A francia követelményrendszer ismertetése előtt a folyóiratok franciaországi kategorizálásáról ejtünk néhány szót. Franciaországban – ismereteink szerint – a nemzetközi folyóiratok rangsorolásával a CNRS (Comité national de la recherche scientifique – Nemzeti Tudományos Kutatási Bizottság), az FNEGE (Fondation nationale pour l'enseignement de la gestion des entreprises – az Üzletimenedzsment-oktatás Nemzeti Alapítványa), valamint a HCERES (Haut conseil de l'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur – Magas Szintű Tanács a Kutatás és a Felsőoktatás Értékelésére) foglalkozik. Az egyetemek a jelöltek tudományos teljesítményét e három szervezet folyóiratlistái alapján értékelik (melyek a szervezetek honlapján találhatóak – CNRS [2017], FNEGE [2016], HCERES [2019]). Mivel témánk tekintetében az egyetemek követelményrendszere hasonló, ezért mi egyet, a Lille-i Egyetemet (Université Lille, 1 Sciences et Technologies) választottuk ki, ami a következő elvárásokat támasztja a pályázóval szemben (*Université Lille* [2019]):

- kutatási tevékenységét legalább 10, a HCERES-listán szereplő tudományos publikációval kell hitelesítenie;
- bizonyítania kell, hogy volt már mesterszintű szakszeminárium-vezető, vagy doktori témavezetőként (illetve társtémavezetőként) legalább fél védettje van;
- a doktori értekezésétől jelentősen eltérő habilitációs kutatási projektet kell végeznie.

A francia habilitációs rendszerben tehát az oktatási képességet is – mint kritériumot – figyelembe veszik.

3.2. A német habilitációs rendszer

A német tudományos minősítési rendszer is – hasonlóan az oroszhoz és a franciához – kétfokozatú: a Promotion (a PhD-fokozatra való előlépés) után következik a Habilitation, azaz a habilitáció. A habilitációt a doktori fokozat megszerzése után legkorábban 3 évvel lehet elkezdni. Két formája lehet: egy monográfia megírása vagy az ún. kumulált habilitáció (Kumulative Habilitation). Az utóbbi intézménye az elmúlt két évtizedben felértékelődött, ezáltal a monográfia írása helyett sokkal inkább a korábban dolgozatokként megjelent tudományos közlemények logikailag összefüggő láncolata vált/válik a habilitáció feltételévé. E mögött az a megfontolás rejlik, hogy a német területen is előtérbe kerül a hosszabb monográfiákkal szemben a neves tudományos folyóiratokban történő megjelenés.

Ezért szinte minden egyetemen azért akarják gyorsítani a habilitációk megszerzését, hogy belső szabályozással megkönnyítsék a kumulatív habilitációt. Amint azt a francia habilitációs rendszer esetén is tettük, egy nagyobb egyetemet, az FU Berlint (Freie Universität Berlin – Berlieni Szabadegyetem) választottuk ki, és annak szabályozását (*FU Berlin* [2019]) bemutatva szemléltetjük a német minimumkövetelmény-rendszert. Az FU Berlinéhez hasonló elvárásokat fogalmazznak meg más német egyetemek is.

Mielőtt az FU Berlin kumulatív habilitációs rendszerét ismertetnénk, ki kell térnünk arra, hogy milyen folyóiratokat preferál a német rendszer. A német nyelvterület „VHB-JOURQUAL3” elnevezésű gazdaságtudományi folyóiratlistáját (*VHB* [2019]) a VHB (Verband der Hochschullehrer für Betriebswirtschaft – Vállalatgazdasági Felsőoktatási Tanárok Egyesülete) menedzseli. Természetesen, ha egy folyóirat nincs ezen a listán, akkor további listák (Aston03, Cranfield04, SSCI [social science citation index – társadalomtudományi citációs index], Tinbergen-, Handelsblatt-, WU Wien-rangsor) is figyelembe vehetők. A jelöltek publikációs teljesítményét tehát az ezeken a listákon szereplő folyóiratokban megjelent publikációkkal mérjük.

A továbbiakban a Berlinben kidolgozott kumulatív habilitációs követelményrendszer ismertetjük. A kumulatív habilitációba bevont, 10 évnél nem régebbi folyóirat-cikkeknek legalább 10 pontot kell elérniük a folyóiratrangsorokon alapuló pontozási séma alapján. Az egyszerűs cikkek pontszámai a következők: 7 pontot kap egy A+ kategóriás, 5 pontot egy A kategóriás, 3 pontot egy B kategóriás, 2 pontot egy C kategóriás folyóiratban megjelent dolgozat.

Többszerzős dolgozatoknál a pontszámítás a $2 * p / (n + 1)$ képlettel határozható meg, ahol n a szerzők száma, és p az egyszerűs cikként elérhető pontszám a Handelsblatt-rangsor szerint. Ezek alapján egy kétszerzős, A kategóriás folyóiratcikkért $2 * 5 / (2 + 1)$, azaz 3,33 pont érhető el.

Két egyszerűs, A és/vagy A+ kategóriás folyóiratcikkkel tehát már elindítható a kumulatív habilitációs eljárás, ami Németországban továbbra is viták és javaslatok középpontjában áll (*Strecker-Kuckertz-Pawlowski* [2007]).

3.3. Az orosz habilitációs rendszer

Oroszországban két tudományos fokozat létezik: a tudományok kandidátusa és a tudományok doktora. Bár a magyar PhD-fokozatnak az előbbi feleltethető meg, vizsgálataink középpontjába a tudományok doktora tudományos fokozatot állítjuk, ugyanis ez a fokozat az, ami után egy orosz tudóst egyetemi tanárrá nevezhetnek ki (tehát ezt tekinthetjük az orosz habilitációs címnek).

Az oroszországi két fokozatot az Orosz Föderáció Oktatási és Tudományos Minisztériuma mellett működő VAK (Viszsaja Attesztacionnaja Komisszija – Legfelsőbb Tanúsítási Bizottság) bocsátja ki. A VAK nagyjából a Magyar Akkreditációs Bizottságnak felel meg. Oroszországban tehát a tudományos címeket nem az egyetemek adományozzák, hanem az oktatási minisztérium mellé rendelt hatóság. Magát a fokozatszerzési eljárást azonban az egyetemeken működő disszertációs bizottságok bonyolítják (VAK [2013]).

Az Orosz Föderáció Kormánya tudományos fokozatok odaítélésének rendjéről szóló, 2013. évi szeptember 24-i 842. rendeletének 13. bekezdése szerint a tudományok doktora cím odaítéléséhez a társadalmi-gazdasági tudományok területén a jelöltnek legalább 15 olyan cikkel kell rendelkeznie, amelyet a VAK által meghatározott folyóiratlistán szereplő folyóiratokban tettek közzé. A folyóiratlistát a bizottság viszonylag sűrűn, néhány hetes rendszerességgel frissíti.⁶ A benne felsorolt folyóiratok szerepelnek a Scopus, a WoS (Web of Science), a Springer stb. adatbázisaiban is, tehát a rendelet elég szigorú feltételt állít a jelentkezőkkel szemben. Az egyetemeknek ugyanakkor van lehetőségük arra is, hogy felállítsák saját minimumkövetelmény-rendszerüket.

A következőkben a Szentpétervári Állami Egyetem (Szankt-Peterburgszkij Goszudarsztvennij Universzityet) követelményrendszerét (PRF [2017]) ismertetjük.

A jelöltnek

- legalább 15 folyóiratcikket orosz lektorált, listázott folyóiratban és/vagy a nemzetközi Scopus- vagy WoS CC- (Core Collection – Központi Gyűjtemény) adatbázisban kell publikálnia (az előbbi rendeletnek megfelelően) a kandidátusi fokozatának megszerzése után,
- legalább 5 folyóiratcikket a Scopus-, a WoS CC- és/vagy a WoS RSCI⁷-adatbázisban kell, hogy szerepeljen,
- legalább 5 egyszerezős cikket kell közreadnia,
- a WoS RSCI-adatbázisban összesen legalább 4 ívet kell „felmutatnia” (1 ív 22-23 A4-es oldalnak felel meg), és

⁶ A 2018. január 15-i listáért lásd VAK [2018].

⁷ RSCI (Russian science citation index): orosz tudományos citációs index.

– legalább 3 ívet kell publikálnia orosz nyelven vagy nemzetközi kiadónál a kutatási témájában monográfiaként.

A röviden bemutatott 3 európai habilitációs rendszer közös jellemzője, hogy a jelölttől előre meghatározott folyóiratlista szerinti publikálást vár el. eltérés van azonban országonként abban, hogy ezt a listát központilag vagy egyetemi szinten határozzák-e meg (ha központilag, akkor is van az egyetemeknek abba minimális beleszólási joguk). Említésre méltó a német habilitációs rendszerben megjelent törekvés: a monográfiák írásáról folyamatosan áttevődik a hangsúly a már korábban megjelent folyóiratcikkek – megfelelő logika szerinti – láncolata alkotta habilitációs dolgozatra.

4. Összegzés, diszkusszió

A magyarországi és a jelen tanulmányban bemutatott európai habilitációs rendszerek sajátosságainak áttekintése alapján megállapítható, hogy a hazai intézményekben hasonló módszertani elvek szerint dolgozzák ki a habilitációs követelményeket, mint más európai országokban. Magyarországon is főleg a folyóiratcikkekre (és kevésbé a monográfiákra) helyeződik a hangsúly, és léteznek (bár nem mindegyik hazai egyetemen) publikációs minimumkövetelmények. Az európai habilitációs rendszerekben azonban nem kerül előtérbe a jelölt munkájának ismertsége, azaz a tudományos közleményeire való hivatkozások száma. Ezt pedig a magunk részéről fontos tudománymetriai paraméternek tekintjük.

Figyelembe véve vitaindító tanulmányunk legfőbb megállapítását, miszerint a habilitáció vonatkozásában van még számos, a hazai tudományos közösség által megválaszolendő nyitott kérdés, gondolatébresztőnek szánjuk, és széles körű megvitatásra ajánlunk a következő felvetéseket.

1. Magyarországon az angolszász mintát, vagyis a „publish or perish” (publikálj vagy takarodj) szemléletet kellene követni?

2. Ha a habilitáció jelenlegi rendszere fennmarad, akkor a jelöltek milyen feltételeket kell, hogy teljesítsenek? Európában, még Oroszországban is (!) elegendőek a magas szintű nemzetközi publikációk.

3. A súlyozásos, kompenzációt lehetővé tevő habitusvizsgálat szükségtelenné, helyettesíthetővé teszi a nemzetközi, minőségi publikációkat!

4. Ha a habilitáció jelenlegi rendszere fennmarad, akkor továbbra is érdemes az MTA doktora címhez közelíteni azzal az elvárásokkal, hogy

minimumkövetelménynek vesszük az MTA IX. osztály habitusvizsgálatát annak pontszámítási rendszerével együtt?

5. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem műszaki karain bevált gyakorlatot követve, elfogadható-e, ha a gazdaságtudományi területen is csak az MTA doktora címmel rendelkezők válhatnak egyetemi tanárrá? (Ez azonban azzal a veszéllyel jár, hogy Magyarországon nem lesz elegendő egyetemi tanár.)

6. Ha növelni szeretnénk a gazdaságtudományi képzést folytató egyetemek közötti oktatói átjárás dinamikáját, szükséges a habilitációs követelmények egységes átgondolása, szabályozása?

7. A habilitáció legyen a docenssé válás feltétele? (Például a Pécsi, a Szegedi és az Eötvös Loránd Tudományegyetemeken ez a gyakorlat.)

A dolgozat címében szereplő mérési igény és annak metodikája az áttekintés alapján ugyan nem válik explicitté, a tárgyaltak széles körű kontextusa elég egyértelműen rávilágít arra a tényre, hogy a habilitációs eljárás publikációs követelményeinek homályban tartása egyrészt folytonos dilemma elé állítja a potenciális professzori generációt (Vajon elértem-e már az elvárt szintet?), másrészt lehetőséget biztosít arra, hogy az „intézményi érdek” faktor továbbra is érvényesíthető legyen. A felsőoktatási intézmények autonómiájának egyik letéteményese a habilitációs szabályzat megalkotásának joga, ha azonban az elvárások összemérhetőségét biztosító publikációs követelmények nem látnak napvilágot, akkor a jelöltek által közreadott írások értékének megállapítása is nehézségekbe ütközik. Miközben a gazdaságtudományokat művelő magyar professzorok között számos világhírű gondolkodót ismerünk, addig a magyar egyetemekkel (jelen esetben azok gazdálkodás- vagy közgazdaságtudományi karaival) csak elvétve találkozhatunk a magas presztízsű nemzetközi intézményi listák élén.

Ha a professzorra válás „előszobáját” jelentő habilitációs eljárás publikációs elvárásait nemzetközi szintre emelnénk, és a PhD-képzés első lépésétől erre „kondicionálnánk” a tudományt élethivatásukká választókat, akkor a felsőoktatási intézményeink versenyképessége is erősödhetne. Ezt leginkább a legnagyobb nemzetközi folyóirat-adatbázisokban (például a SCImagoban) szereplő cikkek tudományos mérföldkövekhez (komplex vizsga, PhD, habilitáció) és oktatói (tanársegédi, adjunktusi, docensi) beosztásokhoz igazított számával lehetne a leghatékonyabban elősegíteni.

Irodalom

DARAIO, C. – BONACCORSI, A. – SIMAR, L. [2015]: Rankings and university performance: a conditional multidimensional approach. *European Journal of Operational Research*. Vol. 244. Issue 3. pp. 918–930. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.02.005>

- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2016]: Miért nincs királyi út a habilitáció publikációs követelményeinek meghatározására? *Magyar Tudomány*. 177. évf. 11. sz. 1379–1390. old. <http://www.matud.iif.hu/2016/11/14.htm>
- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2017]: Habilitáltak publikációs adatainak vizsgálata többváltozós statisztikai módszerekkel. *Statisztikai Szemle*. 95. évf. 7. sz. 669–691. old. <https://doi.org/10.20311/stat2017.07.hu0669>
- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2018]: Szerzői megjegyzések Szentes Tamás „Reflexiók egy hatalmas munkát követelő vizsgálat adatainak értékelhetőségére” című dolgozatához. *Statisztikai Szemle*. 96. évf. 2. sz. 212–216. old.
- OLCAY, G. – BULU, M. [2017]: Is measuring the knowledge creation of universities possible?: a review of university rankings. *Technological Forecasting & Social Change*. Vol. 123. October. pp. 153–160. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.03.029>
- PINTÉR M. [2017]: Pillanatkép a magyarországi gazdaságtudományi doktori iskolákról a publikációs teljesítmény szemszögéből. *Közgazdasági Szemle*. Elfogadva.
- STRECKER, S. – KUCKERTZ, A. – PAWLOWSKI, J. M. [2007]: *Überlegungen zur Qualifizierung des wissenschaftlichen Nachwuchses: Ein Diskussionsbeitrag zur (kumulativen) Habilitation*. ICB-Research Report. No. 9. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/58142/1/71593726X.pdf>
- SZENTES T. [2018]: Reflexiók egy hatalmas munkát követelő vizsgálat adatainak értékelhetőségére. *Statisztikai Szemle*. 96. évf. 2. sz. 203–211. old.

Internetes források

- BCE (BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM) [2015]: *A BCE Gazdálkodástani Doktori Iskolához benyújtandó habilitációs pályázatokban elvárt felsőoktatási, szakmai és tudományos tevékenység minimum követelményei*. https://uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/en/faculty_of_business_administration/files/GDTI/habil_GDI_vegleges_20150928.pdf
- BME (BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM) [2015]: *Gazdaságtudományi terület habilitációs követelményei*. http://doktori.bme.hu/habil_dokumentumok/gazdalkodas_habil_kovetelmenyek-2015.pdf
- CNRS (COMITÉ NATIONAL DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE) [2017]: *Catégorisation des revues en Économie et en Gestion (Categorization of Journals in Economics and Management)*. Section 37 (Économie / Gestion) du Comité National de la Recherche Scientifique. Juin/June. Version 5.01. https://www.gate.cnrs.fr/IMG/pdf/categorisation37_juin2017-3.pdf
- DE (DEBRECENI EGYETEM) [2008]: *Habilitációs szabályzat*. https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Dokumentumár/Habilitáció/Letölthető dokumentumok/Társadalomtudományok_habilitációs_szabályzat.pdf
- FNEGE (FONDATION NATIONALE POUR L'ENSEIGNEMENT DE LA GESTION DES ENTREPRISES) [2016]: *Classement des revues scientifiques en sciences de gestion*. <http://en.calameo.com/read/001930171df650a182b95>
- FU BERLIN (FREIE UNIVERSITÄT BERLIN) [2019]: *Habilitation am FB Wirtschaftswissenschaft der FU Berlin*. http://www.wiwiss.fu-berlin.de/studium-lehre/promotion/ordnungen/Habilempfehlungen_280508.pdf

- HCERES (HAUT CONSEIL DE L'ÉVALUATION DE LA RECHERCHE ET DE L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR) [2019]: *Liste des revues et des produits de la recherche pour le domaine SHS1 „ÉCONOMIE ET GESTION”*. <http://www.hceres.fr/PUBLICATIONS/Documentation-methodologique/Listes-de-revues-SHS>
- KE (KAPOSVÁRI EGYETEM) [2013]: *Habilitációs szabályzat*. www.ke.hu/tartalom/egyetem/habilitacios_szabalyzat2013EDHT14apr.doc
- ME (MISKOLCI EGYETEM) [2013]: *A Miskolci Egyetem habilitációs szabályzata*. [http://web.uni-miskolc.hu/files/5542/habilitációs szabályzat_végleges.pdf](http://web.uni-miskolc.hu/files/5542/habilitacios_szabalyzat_vegleges.pdf)
- ORSZÁGOS DOKTORI TANÁCS [2019]: *A gazdasági területeken (gazdálkodás- és szervezéstudományok és közgazdaság-tudományok) 2008–2017 között kiadott habilitáltak jegyzéke*. <https://doktori.hu/index.php?menuid=127&lang=HU>
- PE (PANNON EGYETEM) [2017]: *Habilitációs szabályzat*. http://gsdi.gtk.uni-pannon.hu/wp-content/uploads/2017/08/170301_k_szab_habilitacios.pdf
- PTE (PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM) [2011]: *A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának Doktori és Habilitációs Szabályzata*. https://pte.hu/sites/pte.hu/files/files/Adminisztracio/Szabalyzatok_utasitasok/PTE_SZMSZ/48mell-habilitacioosszabalyzat20130620.pdf
- PRF (PRAVITELSZTVO ROSSZIIJSKOJ FEDERACII, FEDERALNOJE GOSZUDARSZTVENNOJE BJUGYZSETNOJE OBRAZOVATELNYOJE UCSREZSGYENIJE VISZSEVO OBRAZOVANYIJA) [2017]: *„Szankt-Peterburgszkij Goszudarsztvennij Universzityet” – Prikaz o probisenyij trebovanijj disszertacijam na szoizskanyije ucsenoj sztepenij kandidata nauk*. http://spbu.ru/sites/default/files/20171108_10886_1.pdf
- SE (SOPRONI EGYETEM) [2018]: *Egyetemi Doktori és Habilitációs Szabályzat*. <http://uni-sopron.hu/downloadmanager/details/id/2395/m/2266>
- SZE (SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM) [2013]: *Szervezeti és Működési Szabályzat. Habilitációs Szabályzat*. Június. http://tud.sze.hu/images/EHSZ_hatalyos_2013.junius.pdf
- SZIE (SZENT ISTVÁN EGYETEM) [2016]: *Szent István Egyetem. Szervezeti és Működési Szabályzat. II. Kötet: Foglalkoztatási Követelményrendszer. II/3. rész: Habilitációs Szabályzat*. Július. https://szie.hu/sites/default/files/files/SZIE_SZMSZ_II_3_Habilitacios_Szabalyzat_2016_07_01.pdf
- SZTE (SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM) [2019]: *Habilitációs szabályzat. 9. melléklet – A Szegedi Tudományegyetem habilitációs szakkbizottságainak követelményrendszere*. <https://www.uszeged.hu/dokint/dokumentumok/szabalyzatok/habilitacios-szabalyzat-150504>
- UNIVERSITÉ LILLE [2019]: *Critères au sein de l'ED SESAM*. Habilitation à diriger des recherches. http://www.univ-lille1.fr/digitalAssets/46/46867_Crit_res_SESAM.pdf
- VAK (VISZSAJA ATTESZTACIONNAJA KOMISSZIJA) [2013]: *O porjadke priszuzsgyenyija ucsenyih sztyepenej*. <http://vak.ed.gov.ru/docs>
- VAK [2018]: *Recenzirujemije naucsnyie izdanyija, vhdjassije v mezsduarodnie referativnie bazi dannih i szisztemi citirovanija (po szosztovaniju na 15 janvarja 2018)*. http://vak.ed.gov.ru/documents/10179/0/Перечень_журналов_МБД_15.10.2018+г..pdf/e1b35ab6-5753-42d8-a985-bfaa384462e3
- VHB (VERBAND DER HOCHSCHULLEHRER FÜR BETRIEBSWIRTSCHAFT) [2019]: *VHB-JOURQUAL3*. <http://vhbonline.org/vhb4you/jourqual/vhb-jourqual-3/>

Summary

In the field of Hungarian higher education in social sciences, and within that in business and management sciences, business informatics, and economic sciences, researchers and lecturers being in their 40s show a strong habilitation demand. Professors of the future apply to the doctoral schools one after the other to initiate a habilitation procedure. However, the explicit habilitation requirements, especially the minimum publication and citation criteria, have been set so far only in a few doctoral schools.

The paper reviews the habilitation regulations (the publication requirements) of the Hungarian universities having doctoral programs, and examines the results in the international context. Such knowledge may help in the field of economic and management sciences to elaborate a competitive assessment methodology that is based on international standards.